

Handlingsplan socialtjänstlagen

Förskolan/Skolan LÄR

Läsåret 2011-2012

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Förord	2
Vad säger lagen om anmälningsplikt?	3
Vad innebär detta i praktiken?	3
Anmälan vid misstanke att barn far illa	5
Anmälan vid misstanke om sexuella övergrepp och våld	6
Definitioner av barnmisshandel enligt barnmisshandelskommittén	7
Viktiga telefonnummer	9

Personal anställd inom verksamheter som berör barn och ungdomar omfattas av lagen om anmälningsplikt, socialtjänstlagen 14 kap.

Handlingsplanen "socialtjänstlagen" skall användas när någon personal misstänker att ett barn far illa är personal skyldig att agera enligt handlingsplanen. Denna skyldighet är personlig och kan inte överlåtas till någon annan.

All personal är skyldig att personligen sätta sig in i innehållet i denna handlingsplan. Kontroll av att alla satt sig in i planen görs via arbetslagets checklista i den systematiska arbetsmiljökontrollen i augusti varje år.

Information till föräldrar om anmälningsplikt sker vid första föräldramötet varje verksamhetsår då även information om plan mot kränkande behandling och annan viktig information sker.

Information till elever sker av mentor/klasslärare, förskollärare i samband med information om lagen om likabehandling och skolans och förskolans likabehandlingsplan. Informationen anpassas till barnens och elevernas ålder.

Arbetsledare ansvarar för att handlingsplanen uppmärksammas i början av varje verksamhetsår. Arbetsledare ansvarar för att nyanställd informeras om och får ta del av handlingsplanen.

Aktuell handlingsplan finns tillgänglig på Skolan LÄRs hemsida under fliken "blanketter" och "Socialtjänstlagen".

Vad säger lagen om anmälningsplikt?

14 kapitlet Socialtjänstlagen. Anmälan om missförhållanden.

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet fått kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Myndigheter, befattningshavaren och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd. (Uppgiftsskyldighet)

Vad innebär detta i praktiken?

Anmälningsplikt

Anmälnings- och uppgiftsskyldigheten bryter sekretesslagen och är absolut. Det finns alltså inget rum för överväganden hos den anmälningskyldige. Anmälningsplikten inträder redan vid **misstanke** om att barn far illa (lagen gäller barn och ungdom upp till 18 år). Misstanken kan vara baserad på andrahandsuppgifter. Anmälningsplikten kvarstår även om det pågår en utredning. Uppgiftsskyldigheten som anges i tredje stycket innebär att du som anställd är skyldig att lämna alla de uppgifter som kan vara av betydelse för socialtjänstens bedömning.

Vad skall anmälas?

Sammanfattningsvis kan det handla om att ett barn inte får sina grundläggande fysiska eller psykiska behov tillfredsställda, t.ex. att de är otillräckligt klädda, är ute sent på kvällarna, ofta lämnas ensamma eller visar tecken på att de inte mår bra. Se vidare definitioner på sida 7 – 8. Är du osäker på vad du ska göra, ring och konsultera socialtjänsten. Så länge du inte nämner barnets namn gör du ingen anmälan men i det ögonblick du talar om vem det gäller är socialtjänsten skyldig att ta det som en anmälan.

Vem skall anmäla?

Alla som arbetar inom verksamhet som berör barn och ungdom är skyldiga att anmäla till socialtjänsten om de i sitt arbete får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Skyldigheten omfattar all personal i verksamheten t.ex. lärare, vaktmästare, administrativ personal, lokalvårdare, kökspersonal, fritidsledare m.fl.

Vid en sådan anmälan kan du som anställd inte vara anonym och du kan inte delegera din anmälningsplikt, d.v.s. du kan inte lägga över

anmälningsansvaret på arbetsledning eller skolans elevvård. Det kan däremot vara lämpligt att dela på anmälningsansvaret, d.v.s. att fler skriver under anmälan. I de fall där fler har gjort iakttagelser och delar oron/misstanken ska anmälan göras tillsammans. Som privatperson, utanför tjänsten, gäller samma uppmaning som till allmänheten, d.v.s. att man bör anmäla misstankar om att barn far illa. Anmälan är inte bara en skyldighet, utan också en rättighet att hjälpa utsatta barn och familjer. Den privatperson som tar kontakt med socialtjänsten utan att säga sitt namn har rätt att vara anonym.

Hur görs en anmälan?

Anmälan skall ske skyndsamt. Anmälan kan ske muntligt vid en akut situation, per telefon eller vid personligt besök på socialtjänsten. Muntlig anmälan dokumenteras hos socialtjänsten och anmälaren skall få bekräftelse på att anmälan tagits emot. Muntlig anmälan bör kompletteras med en skriftlig anmälan. Se bifogad blankett. Redovisa endast fakta, vad som uttalats och observerats. Gör inte bedömningar eller slutsatser. För rutiner i Vindelns kommun, se sidorna 5 – 6. Om nya uppgifter tillkommer efter anmälan t.ex. information om att tidigare uppgifter varit felaktiga eller nya allvarliga misstankar uppstår, är man skyldig att informera socialtjänsten om detta.

Vad händer sedan?

Personal inom berörd verksamhet är skyldig att anmäla misstanke, därefter är det socialtjänstens ansvar att utreda. Socialtjänsten kan begära muntlig komplettering av en skriftlig anmälan. Socialtjänsten är en utredande myndighet och skall snarast träffa familjen och besluta om utredning skall inledas. Inleds utredning har socialtjänsten fyra månader på sig att utreda och besluta om eventuellt stöd till familjen. Om socialtjänsten utreder och föreslår insats kan familjen tacka nej. I de fall det blir aktuellt med tvångsåtgärder enligt LVU är det socialtjänsten som utreder och föreslår åtgärd men domstol som beslutar i ärendet.

Anmälaren har ingen rätt till insyn i utredningen och vad den resulterar i och det är därför viktigt att alltid göra en ny anmälan vid ny eller fortsatt misstanke. Socialtjänsten strävar efter att samverka med barnets nätverk men det måste alltid finnas samtycke från vårdnadshavarna för att återkoppling ska kunna ske.

Anmälan vid misstanke att barn far illa

1. Diskutera vid behov inkomna uppgifter/misstankar med arbetslaget och/eller med arbetsledning eller skolans elevvårdsteam. Gör en bedömning om socialtjänsten behöver ingripa akut till barns skydd eller inte. Vid akut situation har berörd personal skyldighet att agera på egen hand även om arbetsledning eller kollegor inte går att kontakta. Observera att särskilda rutiner gäller vid misstanke om sexuella övergrepp eller våld mot barn, se sida 6.

Ej akut situation	Akut situation
<p style="text-align: center;">↓</p> <p>2. Informera om möjligt barnet om att kontakt kommer tas med vårdnadshavare. Hänsyn bör tas till barnets ålder och mognad.</p> <p>3. Tag kontakt med vårdnadshavare, har barnet informerats bör denna kontakt ske så snart som möjligt. Informera om den oro som finns kring barnet och erbjud ett möte med berörd personal. Vid ett sådant möte bör, förutom vårdnadshavare, rektor eller arbetsledare, representant från elevvården och en eller två av berörd personal delta. Bedömning om barnet skall delta ska göras från fall till fall och särskild hänsyn tas till barnets ålder och mognad.</p> <p>4. Informera vid mötet om den oro som finns och/eller de iakttagelser som gjorts gällande barnet. Informera också om verksamhetens skyldigheter när det gäller anmälningsplikt. Erbjud vårdnadshavarna att göra anmälan tillsammans men säkerställ att personalens uppgifter kommer till socialtjänstens kännedom.</p> <p style="text-align: center;">↓</p>	<p style="text-align: center;">↓</p> <p>2. Informera om möjligt barnet att kontakt kommer tas med vårdnadshavare och socialtjänst. Bedömning om barnet skall informeras ska göras från fall till fall och särskild hänsyn tas till barnets ålder och mognad.</p> <p>3. Tag om möjligt kontakt med vårdnadshavare och informera om uppkommen situation och att kontakt kommer att tas med socialtjänsten.</p> <p>4. Ring ansvarig socialtjänst och lämna framkomna uppgifter. Informera om att skriftlig anmälan kommer att inkomma snarast. Notera namnet på socialsekreteraren som tar emot dina uppgifter.</p> <p style="text-align: center;">↓</p>

5. Skriv ner iakttagelse/berättelse i enlighet med blankett och sänd snarast till socialtjänst. Redovisa endast fakta, vad som uttalats och observerats. Gör inte bedömningar eller slutsatser. Gå om möjligt igenom anmälan med arbetsledning eller elevvårdsteam innan den skickas iväg.

6. Personal inom skolans verksamhet ska lämna en kopia på anmälan till skolsköterskan.

Anmälan vid misstanke om sexuella övergrepp och våld

Vid misstanke om att ett barn utsatts för sexuella övergrepp eller våld är det sannolikt att detta leder till en brottsutredning. För att inte försvåra eventuella utredningar är det viktigt att verksamhetens personal i första hand kontaktar socialtjänsten som i sin tur avgör hur kontakten med vårdnadshavare ska ske. Ovanstående gäller oavsett om den som misstänks för gärningen är nära anhörig till barnet eller inte. I de fall barnet vet om att anmälan kommer att göras ska berörd socialtjänst kontaktas innan barnet kan gå hem. Detta för att socialtjänsten ska kunna genomföra en skyddsbedömning gällande barnet.

1. Diskutera vid behov inkomna uppgifter/misstankar med arbetsledning/skolans elevvårdsteam. Bestäm vem som kontaktar socialtjänsten.
2. Ring ansvarig socialtjänst och lämna framkomna uppgifter. Informera om att skriftlig anmälan kommer att inkomma snarast. Notera namnet på socialsekreteraren som tar emot dina uppgifter.
3. Socialtjänsten gör utifrån dina uppgifter en bedömning av eventuellt skyddsbehov för barnet och beslutar hur kontakten med hemmet ska se ut.
4. Skriv ner iakttagelse/berättelse i enlighet med blankett och lämna snarast in till socialtjänsten. Redovisa endast fakta, vad som uttalats och observerats. Gör inga bedömningar eller slutsatser. Gå om möjligt igenom anmälan med arbetsledning eller elevvårdsteam innan den skickas iväg.
5. Personal inom skolans verksamhet ska lämna en kopia på anmälan till skolsköterskan.

Definitioner av barnmisshandel enligt barnmisshandelskommittén

Fysiskt våld

En vuxen person orsakar ett barn kroppsskada, sjukdom, smärta eller försätter barnet i vanmakt eller annat liknande tillstånd. Sådan barnmisshandel kan vara att den vuxna personen slår barnet med eller utan tillhygge, nyper, sparkar, knuffar, kastar, skakar, luggar, river eller biter barnet, trampar eller stampar på barnet eller tvingar in föremål i barnets mun. Fysisk misshandel är också att förgifta, bränna, skålla, riva, försöka dränka eller kväva barnet.

I flera former av sexuella övergrepp mot barn ingår fysisk misshandel dels för att tvinga barnet till underkastelse, dels som del av övergreppet. Som barnmisshandel räknas också det s.k. Münchausen syndrome by proxy. Detta syndrom innebär att en närstående till barnet, oftast modern, vid upprepade tillfällen söker vård för påhittade eller framkallade sjukdomar eller symtom hos barnet. I allvarliga fall framkallar föräldern själv symtomen, t.ex. kramper, kvävningssanfall eller förgiftning. Syndromet är svårt att upptäcka eftersom föräldern ofta ger intryck av att vara genuint orolig för barnet och ofta tycks samarbeta väl med hälso- och sjukvårdspersonalen. Eftersom kommitténs definition inbegriper alla vuxnas våld mot barn och inte enbart föräldrars, räknas t.ex. våld mot barn av en polis, lärare, ledare i frivillig verksamhet eller annan vuxen som fysisk misshandel.

Varje form av kroppslig bestraffning räknas som fysisk barnmisshandel.

Psykiskt våld

Psykisk barnmisshandel innebär att en vuxen person systematiskt eller oftast under lång tid utsätter ett barn för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande. Det kan även vid allvarliga fall handla om en enstaka företeelse för att betecknas som misshandel.

Som psykisk barnmisshandel räknas t.ex. orimligt hårda bestraffningar, förlöjligande, kritik, hån, nedvärdering, avvisande, utfrysning, orimliga krav, påtvingad isolering från sociala kontakter och åldersanpassade aktiviteter eller konstant vägran att lyssna på barnets synpunkter.

Som exempel på nedbrytande behandling kan nämnas fostran till asocialt beteende eller kriminalitet. Vissa skadliga expositioner skall också ses som psykisk misshandel, t.ex. att barnet tvingas bevittna (se eller höra) våld i sin närmiljö eller leva i en miljö där våld eller hot om våld förekommer ofta.

Psykiskt lidande hos ett barn kan ta sig uttryck i skräck, ångest, glädjelöshet eller negativ påverkan av barnets självförtroende. I alla former av fysiska övergrepp mot barn, inklusive sexuella övergrepp, ingår psykisk misshandel.

Sexuella övergrepp

Sexuella övergrepp mot barn innefattar alla former av sexuella handlingar som påtvingas ett barn av en vuxen person. Sexuellt övergrepp innebär att den vuxna personen utnyttjar barnets beroendeställning, att handlingen utgår från den vuxna

personens behov, att handlingen kränker barnets integritet, att handlingen sker mot barnets vilja eller är en handling som barnet inte kan förstå, inte är moget för eller inte kan ge informerat samtycke till.

(Socialstyrelsens expertrapport "Sexuella övergrepp mot barn; definitioner och förekomst" 1999)

Lättare former av icke-fysisk kontakt som t.ex. verbala sexuella anspelningar, blottning inför barnet eller tittande på pornografisk film/video tillsammans med barnet kan vara både obehagliga och skrämmande för barnet. Fysisk kontakt som t.ex. sexuellt betonade smekningar av bröst eller könsorgan inklusive onani på den vuxna personen är andra vanliga förekommande handlingar bland vuxna personer, som utsätter barn för övergrepp. De allvarligaste formerna av sexuella övergrepp kan handla om fullbordade vaginala, anala eller orala samlag.

Kränkningar

Kränkning innebär att en vuxen person, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar ett barns psykiska hälsa genom att i ord eller handling behandla barnet nedlåtande eller angripa barnets personlighet. Kränkningar (med flytande gräns mot psykisk barnmisshandel) kan exempelvis vara att på ett förnedrande sätt kommentera barnets utseende, språk eller begåvning; säga att barnet är odugligt eller att syskon är mycket sötare och mer framgångsrika, förolämpa barnet fysiskt eller verbalt inför kamrater eller vuxna, läsa barnets dagbok eller liknande. Fysisk och psykisk misshandel samt sexuella övergrepp innebär alltid att barnet kränks.

Fysisk försummelse

Fysisk försummelse innebär att en vuxen person, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar ett barns fysiska hälsa eller utveckling genom att underlåta att garantera barnet godtagbar standard i fråga om fysisk omsorg. Bristande omsorg gäller alla aspekter av barnets fysiska hälsa och utveckling, dvs. hygien, kost och omvårdnad, årstidsanpassade kläder, möjlighet till vila och sömn, skydd och husrum, tillsyn, förebyggande hälsovård, medicinsk vård inklusive tandvård samt skydd mot olycksrisker och skadliga expositioner. Till skadliga expositioner räknas t.ex. att återkommande vara utsatt för skadligt hög bullernivå, vistas i miljöer med droganvändning eller hög alkoholkonsumtion.

Psykisk försummelse

Psykisk försummelse innebär att en vuxen person, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar ett barns psykiska hälsa eller utveckling genom att underlåta att tillgodose ett barns grundläggande behov av t.ex. uppmärksamhet, tillhörighet, fostran, vägledning, stimulans och undervisning. Psykisk försummelse kan t.ex. vara otillgänglighet och känslomässig likgiltighet för barnet (med flytande gräns mot psykisk misshandel), underlåtenhet att ge barnet erfarenheter, att lära barnet vad som är rätt och fel och att se till att barnet får skolutbildning. Alla tänkbara aspekter av barns utveckling avses med definitionen, t.ex. fysisk, psykisk, beteendemässig, känslomässig, hälsomässig, social, moralisk, intellektuell och utbildningsmässig. Som barnmisshandel räknas även försummelse att respektera barnets rättigheter.

Viktiga telefonnummer

Socialtjänsten, Värmdö Kommun, växel

08 570 470 00

Jour

073 682 78 67

Polismyndigheten i Stockholms län, växel

08 401 60 00

Vid akut situation på kvällar och helger ring 112!